

UV RAPPORT 2011:4
ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Riksväg 32/50

Planerat brofäste vid Skepparpinans södra strand

RAÄ 144, Fålehagen 1:1
Västra Stenby socken, Motala kommun
Östergötlands län
Dnr 422-806-2010

Sofia Lindberg och Pia Nilsson

UV RAPPORT 2011:4
ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Riksväg 32/50

Planerat brofäste vid Skepparpinans södra strand

RAÄ 144, Fålehagen 1:1
Västra Stenby socken, Motala kommun
Östergötlands län

Dnr 422-806-2010

Sofia Lindberg och Pia Nilsson

Riksantikvarieämbetet
Arkeologiska uppdragsverksamheten (UV Öst)
Roxengatan 7
582 73 Linköping
Tel 010-480 81 40
Fax 010-480 81 73

e-post uvost@raa.se
e-post fornamn.efternamn@raa.se
www.arkeologiuv.se

© 2011 Riksantikvarieämbetet
UV Rapport 2011:4

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2011. Medgivande I 2011/0233.
Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriet 2011-02-03. Diarienummer 601-2011/393.

Grafisk form Britt Lundberg
Kartografi Lars Östlin
Utskrift UV Öst, Linköping 2011

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund och syfte	7
Utredningsområde och utredningens omfattning	8
Metod och genomförande	8
Resultat	8
Åtgärdsförslag	10
Administrativa uppgifter	10
Referenser	10

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för undersökningsområdet markerad.

Fig 2. Utdrag ur analoga Gröna kartan med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamheten, UV, är en uppdragsfinansierad del av Riksantikvarieämbetet som i huvudsak genomför arkeologiska undersökningar efter beslut enligt Lag om kulturminnen mm (SFS 1988:950). Uppdragsverksamheten utför även konsultuppdrag i form av utredningar, kulturmiljöanalyser och planeringsunderlag. Den arkeologiska uppdragsverksamheten har ingen myndighetsfunktion.

Arkeologisk förundersökning

Riksväg 32/50

Planerat brofäste vid Skepparpinans södra strand

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, UV Öst, har efter beslut den 31 mars 2010 från Länsstyrelsen i Östergötlands län, genomfört en arkeologisk förundersökning inför den planerade ut- och ombyggnaden av Riksväg 32/50 mellan Mjölby och Motala. Det aktuella projektet berör södra sidan av den planerade bron över Skepparpinan i Motala, Västra Stenby socken, Motala kommun. Förundersökningen motiverades av att flera boplatssindikerande lämningar konstaterats vid den tidigare genomförda arkeologiska utredningen, etapp 2 (lstn beslut 2002-01-29, dnr 220-16883-01 samt rapport UV Öst Carlsson 2003:10).

Efter genomförd förundersökning konstaterades att de påträffade lämningarna var av sentida karaktär, varför inga fortsatta arkeologiska åtgärder föreslås. Uppdragsgivare är Trafikverket. Förundersökningen ägde rum den 5 och 6 maj 2010, och ansvarig arkeolog var Sofia Lindberg.

Resultatet från denna rapport ska ligga till grund för länsstyrelsens vidare bedömning i ärendet. En ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m ställs till länsstyrelsen, som beslutar i ärendet och avgör vilka fortsatta arkeologiska åtgärder som krävs.

Bakgrund och syfte

Syftet med förundersökningen är att fastställa och beskriva de berörda fornlämningarnas karaktär, datering, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet.

Fornlämningarna i trakten runt Motala var i stort sett okända fram till mitten av 1990-talet då inventeringar inför Rv 50 och planeringen för banverkets dubbelspår mellan Mjölby och Hallsberg påbörjades. Sedan dess har ett flertal fornlämningar undersökts i området. Den stora mesolitiska boplatsten vid Motala ström är exempelvis Mellansveriges största och bäst bevarade boplatsskomplex. En plats med sådan dignitet bör också ha avsatt många spår runt om i trakten, i form av jaktstationer och andra "special purpose places". Neolitikum är framförallt känt genom ett stort antal yxor i Västra Stenby socken medan boplatsernas lokalisering ännu är okänt. Lämningar från järnåldern finns på flera platser i Motalatrakten. Framförallt är det fortfarande gravar, t ex RAÄ 97, Västra Stenby sn, som är dokumenterade men de nu aktuella undersökningarna har poten-

tial att öka kunskapen om var bebyggelsen lokaliserades. Det som saknas är kunskapen om bronsåldern. Ett bronssvärd är hittat i Vättern utanför Motala. De närmaste hållristningarna finns vid Hästholmen. Inga boplatser eller gravar från perioden är kända.

Den gemensamma nämnaren för förståelsen av bygden och trakten är Motala ström. Vattendraget är dels en pulsålder för kommunikationer österut och dels en ekonomisk rikedom med få jämförelser i Sverige. Innan kraftverket byggdes under 1920-talet var Motala ström ett av landets rikaste laxvatten. Räkenskaper ger tillhanda att 1000-tals kilo fisk fångades varje år. Idag är laxen utdöd.

När Göta kanal byggdes på 1800-talet följde den ett stråk med en mångtusenårig tradition av resor över Vättern och österut, via Boren, Roxen och Glan till Östersjön. För att resa västerut och för att i andra riktningen nå Motala ström och Kanalen måste Skepparpinan passeras. Området har fått sitt namn från de svåra och oregelbundna vindarna som "pinade" skeppen vid passage. Som redan nämnts är platsen som nu har förundersökts utmärkt om man vill hålla uppsikt på sjötrafiken. Däremot var det knappast möjligt att kontrollera ut- och infarten här. De marinarkeologiska undersökningarna som utfördes i samband med utredningarna etapp 1 visade inte heller på några spår av spärranordningar under vattnet. Längre in, där Strömmen smalnar av, har däremot över 200 pålar från olika tidsperioder upptäckts.

Undersökningarna inför bron över Skepparpinan har på södra sidan god potential att ytterligare fördjupa kunskapen om Motalas äldre historia.

Utredningsområde och utredningens omfattning

Området för det södra och norra brofästet samt längs med den s k Riksvägskorridoren genom Motala utreddes under 1996 (Nilsson 1996) och etapp 2 utfördes under sommaren och hösten 2002, (Istn beslut 2002-01-29, dnr 220-16883-01) varvid flera områden påträffades inom den planerade vägsträckningen (Carlsson 2003). Fornlämningsområdet som har förundersökts tilldelades fornlämningsnummer RAÄ 144 i Västra Stenby socken och utgör området för det södra brofästet. När den arkeologiska utredningen, etapp 2, gjordes växte tät gran- och snårskog i området. Några sökschakt med hjälp av grävmaskin kunde därför inte tas upp utan arbetet utfördes genom ett större antal kvadratmeterstora provrutor. Vid utredningen konstaterades en härd med sot/kol och skörbränd sten i en provgrop. I två andra provgropar iakttoogs skärvig sten respektive ett tunt kulturlager (Carlsson 2003, s 21).

Lämningarnas karaktär tydde på förekomsten av en förhistorisk boplatz inom området. Förundersökningsområdet är ca 1500 m² stort.

Metod och genomförande

Förundersökningen skedde med hjälp av grävmaskin, och därmed kunde större ytor tas fram. Jorden banades skiktvis av till den nivå där fornlämningar eller orörd mark påträffades, här skedde framrensning för hand. All dokumentation har samlats i Riksantikvarieämbetets informationssystem Intrasis.

Resultat

Efter avslutad arkeologisk förundersökning konstaterades att de förekommande anläggningarna huvudsakligen var av sentida karaktär, t ex en härd med föremålsfynd från 1900-talet.

Fig 3. Plan över utredningsområdet med schakten markerade. Skala 1:2000.

Åtgärdsförslag

UV Öst bedömer att den planerade exploateringen kan ske utan fortsatta arkeologiska åtgärder. Detta är ett förslag, och ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m skall ställas till Länsstyrelsen, som fattar beslut i ärendet om avgör vilka eventuella fortsatta arkeologiska insatser som krävs.

Linköping 24 januari 2011

Pia Nilsson

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland

Landskap: Östergötland

Kommun: Motala

Socken: Västra Stenby

Plats: RAÄ 144, inom Fålehagen 1:1

Undersökningens mittpunkt: X6489702, Y1454167

Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V

Höjdsystem: RH00

Länsstyrelsens dnr: 431-1271-10

Länsstyrelsen beslutsdatum: 2010-03-31

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-806-2010

UV:s projektnummer: 11601

Intrasisnummer: UV2010:048

Rapportnummer: 2011:4

Ansvarig arkeolog: Sofia Lindberg

Beställare: Länsstyrelsen i Östergötlands län

Kostnadsansvarig: Trafikverket

Undersökningstid: 2010-05-05–2010-05-06

Undersökningsområde: 1500 m²

Referenser

Carlsson, T. 2003. Skepparpinan, Rv 50 och väg 1088. Arkeologisk utredning, etapp 2. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Öst 2003:10.

Nilsson, P. 1996. Arkeologisk utredning etapp 1. Rv 50 genom Motala, Skepparpinan. Rv 36 förbifart norr om Motala. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1996:31. Linköping.

